

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
EDEBİYAT FAKÜLTESİ

SANAT TARİHİ BÖLÜMÜ

**SAN-346 TÜRK ARKEOLOJİSİ VE KAZI
TEKNİKLERİ DERSİ**

FİNAL ÖDEVİ

ARTVİN ŞAŞAT KALE KAZISI

AYŞEGÜL AKGÜL

1933970036

Prof. Dr. ALİ BORAN

ANKARA-2022

1. ARTVIN'İN COĞRAFİ KONUMU VE TARİHÇESİ

1.1. COĞRAFİ KONUMU

Karadeniz bölgesinin Doğu Karadeniz bölümünde yer alan Artvin, Doğu Karadeniz dağlarını derin bir şekilde yaran Çoruh vadisinin sol yamacında meyilli bir arazide kurulmuştur. Borçka'ya kadar olan kesimde Çoruh vadisini takip eden, Borçka'dan sonra da Doğu Karadeniz kıyı dağlarını Cankurtaran Geçidi'nde aşan 68 kilometrelik bir yolla Karadeniz kıyısındaki Hopa'ya bağlanır. Artvin şehri günümüzde, Çoruh ırmağının kıyısındaki Çayağzı mahallesinden başlayarak ırmağın sol yamacında, meyilli bir arazide kurulmuştur.¹

1.2. TARİHÇESİ

Geçmişte Çoroksi, Çorok, Kollehis ve Klarceti, Osmanlı Döneminde ise Livane olarak bilinen Artvin'in tarihsel geçmişi Şavşat'ın Meşeli ve Yusufeli'nin Demirköy yakınlarında bulunan bakır baltalara dayandırılarak M.Ö. 3000'li yıllara "Tunç Çağı" na indirgenmektedir. Roma'nın Anadolu'daki hakimiyeti sırasında Artvin ve yöresinin yerel krallıklar hakimiyetinde olmuştur. Bundan sonra Aksaklı ve Sasan yönetiminde kalan Artvin, Orta çağ dönemi ile Bizans'ın himayesinde Bagratlı Krallığı'nın yönetiminde kalmıştır. Moğol istilasının ardından İlhanlılar 'ın kontrolünde Çıldır Atabeklerinin yönetiminde Timur, Karakoyunlu, Akkoyunlu ve Safevi gibi Türk devletlerinin himayesinde bulunmuştur. Yavuz Sultan Selim zamanında başlayan Osmanlı Egemenliği, Kanuni Sultan Süleyman dönemi Erzurum Beylerinden İskender Paşa'nın 1551'de Atabekler' in başkenti durumundaki Ardanuç Kalesini fethetmesi ile tamamlanmıştır. Osmanlı döneminde Hopa ve Borçka; Trabzon'a, Artvin, Ardanuç ve Yusufeli; merkezi Ahıska olan Çıldır Eyaleti'ne bağlı olarak yönetilmiştir. 1828'de Osmanlıların Ruslara yenilmesi sonucu Çıldır kaybedilince buraya bağlı birimler Erzurum Eyaleti'ne dahil edilmiştir. 1877-1878 Savaşı sonucunda 3 Mart 1878'de imzalanan Ayastefanos Anlaşması gereği o zaman Batum Liva'sına bağlı Artvin, Ardanuç, Borçka, Şavşat ve Hopa'nın Kemalpaşa bucağı savaş tazminatı olarak Ruslara terkedilmiştir. 3 Mart 1918'de imzalanan Brest-Litovsk Antlaşması gereğince Ruslar Artvin topraklarından çekilmişlerdir. T.B.M.M.'nin girişimleri sonucu 23 Şubat 1921'de Artvin Anavatana kavuşmuştur. 16 Mart 1921'de imzalanan Moskova Antlaşması ile bu durum kesinlik kazanmıştır. 7 Temmuz

¹ Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), "Artvin" (Erişim 8 Haziran 2022).

1921’de sancak olarak kurulan Artvin, 24 Nisan 1924’te İl’e dönüşmüştür. İl merkezi; Osmanlı Devleti sınırları dahilinde olduğu 1878 yılına kadar Trabzon vilayetine bağlı Batum Sancağının “Livana Kazası” merkezi olarak kalmıştır. Merkez ilçeye bağlı 36 köy bulunmaktadır. ²

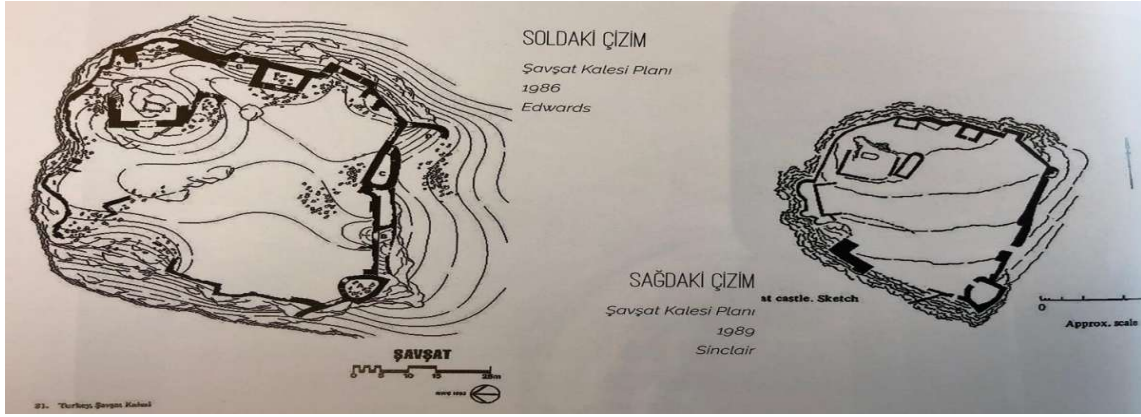
2. ŞAVŞAT (SATLEL) KALESİ KAZISI

Şavşat Kalesi, Artvin kent merkezine yaklaşık 67 km uzaklıkta bulunmaktadır. Artvin- Ardahan bağlantılı karayolun üzerinde, ilçe girişinde yer alan Söğütlü Mahallesi’nin sınırları içerisinde olmak üzere ilçe merkezine uzaklığı 3 km ‘dir. Mülkiyeti Maliye Hazinesine ait kale; 207 oda, 61 nolu parselde kayıtlı olup çevresi ile 12744, 93 m²’lik büyüklüğe sahiptir. Surlarla çevrelenmiş bulunan asıl kazı alanı ise oval planlıdır ve 66.75 x 60,80 m ölçüsünde 4058,40 m² büyüklüğündedir. Kendi içerisinde 12 m’lik kod farkı bulunan kale, batıdan doğuya doğru yükselen meyilli bir iç alana sahip olup ortalama rakımı 941’dir. Çevresi daha dik ve kayalıktır. Etrafı; karayolu, dere yatağı ve tarım arazisi ile çevrelenmiştir.

Şavşat Kalesi Kazısı, Bakanlar Kurulu’nun 17.07.2007 tarih ve 2007/12511 sayılı yazılarına istinaden, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün 27 Ağustos 2007 tarih ve 148167 sayılı “Artvin İli, Şavşat İlçesi, Şavşat Kalesi’nde 2007 yılında arkeolojik sondaj ve kazı yapılması için” verilen onay doğrultusunda, bakanlık temsilcisi Van Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü uzmanı İsmail Hakkı BOLKAN’ ın gözetiminde ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Osman AYTEKİN Başkanlığındaki ekipçe 29.08.2007 başlamış olup 2017 yılı itibariyle tamamlanmıştır. Kazı; Kültür ve Turizm Bakanlığı (DÖSİM) ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Başkanlığı’nın katkılarıyla yürütülmüştür. ³

² T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB), “Tarihçe – Artvin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü” (Erişim 8 Haziran 2022).

³ Melih Yardımcı, Şavşat Kalesi kazısı sırlı ve sırsız seramik buluntuların değerlendirilmesi (Van: Yüzüncü yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015), 13.

Resim 1: Şavşat Kalesi Planı

2.1. KALENİN TARİHÇESİ

Yapı üzerinde herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı uzmanlarınca 1988’de düzenlenen anıt fişinde, yapının adı Sattel kalesi olarak geçmekte ve M.S. IX. Yüzyıl yapısı olarak tanımlanmaktadır. Halihazırda “Sattel” isminin, kalenin sınırları içerisinde yer aldığı Söğütlü Mahallesinin eski ismi olduğu bilinmektedir. Yapının VIII. Yüzyılın ikinci yarısından önce var olduğu, 744’te Arap akınları sırasında tahrip edildiği ve peşi sıra Hristiyan Bagratlılar tarafından onarılıp XIX Yüzyılın başına kadar kullanılmış olabileceği düşünülmektedir. Kaleyi bir süre Atabekler idare ettiği, daha sonra XVI. Yüzyılda Osmanlıların eline geçtiği ve uzun bir süre Ocaklık-Yurtluk yönetilmiştir. II. Selim zamanında yıkılmış durumda olduğu söylenen kalenin tamir ettirilerek, İslam dinini kabul eden Yöre Beylerinin gerektiğinde sığınabilecekleri duruma getirilmesine ilişkin, Erzurum beylerbeyine yazılan bir belgede bulunmaktadır. XVII. Yüzyılın ortasında Şavşat’ı ziyaret eden Evliya Çelebi, kale hakkında “Eyalet-i Çıldır’da Sancak Beği tahtıdır. Sarp Kal’adır. Feth-i Lala Paşa, Balada Hası ve Tımarı ve Ze’ameti ve alaybeğisi tahrir olmuştur. Kadısı yoktur. Şavşadistan icre sarp asi yerlerdir. “Şeklinde aktarmaktadır. Osmanlı-Rus savaşı sonrası, 1878 de başlayan Rus işgali zamanında kale hiçbir şekilde değerlendirilmemiştir. 1840lı yıllardan 1987 yılına kadar sahipsiz ve korumasız olan kale 2007-2017 yılları arasında gerçekleştirilen Arkeolojik kazı ve Restorasyon çalışmaları kapsamında taşınamaz kültür varlığımız yaşatılmaya çalışılmıştır. ⁴

⁴ Osman Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, (Ankara: Gazi Kitabevi, 2018), 21.

2.2. YAPININ GENEL İNCELENMESİ

Kaleye giriş, güneybatı taraftan bozulmuş durumdaki bir kapı ile sağlanmaktadır. Kalenin ayakta olan mimari elemanları öncelikle kaleler ve surlar gelmektedir. Surlar, düzgün sıralar halinde, kireç harcı ile almaşık moloz taş örgüye sahiptir. Kalenin batı köşesindeki kule, surdan dış tarafa burç şeklinde yansımaktadır. Kalenin bahsedilen kule dışında sur dışına yansımış 3 kule daha bulunmaktadır. Kulenin bir tanesine bitişik olan yapının işlevi bilinmemektedir. Bunların dışında kalenin iç kısmında az da olsa mimari kalıntıların varlığı görülmektedir. Bu kalıntılar kalenin en yüksek kesimini oluşturan kuzeydoğu bölümdedir. Burada yıkıntı halinde bir şapel, şapele bitişik durumda bir yapı kalıntısı ile bu yapının içinde yer alan sarnıç bulunmaktadır.

2.3. ARKEOLOJİK KAZI ÇALIŞMALARI VE BULGULAR

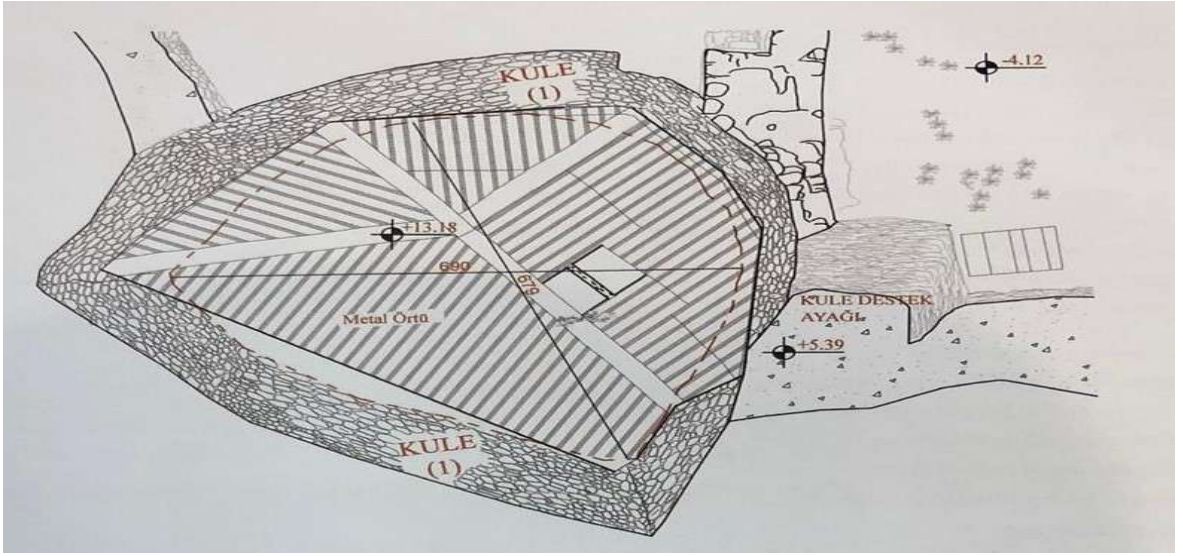
Şavşat kalesi kazısına; 2007 yılında başlanarak hiç ara verilmeden 2016 yılı kazı sezonu dahil; her yıl yaklaşık 2-3 ay olmak üzere 10 yıl çalışılmış ve aşağıda ayrı ayrı anlatımı yapılan çok sayıda taşınır ve taşınmaz kültür varlıkları ortaya çıkarılarak tanımlanmıştır.

2.4. MİMARİ BULGULAR

2.4.1. 1 NO.LU MEKAN / SİLİNDİRİK KULE

Şavşat kalesinde, kale surları ile bağlantılı olarak farklı plan ve yüksekliklere sahip çok katlı dört adet kule yapısı bulunmaktadır. Bunları üçü daha sağlam, biri ise oldukça tahrip olmuştur. İlk kazı çalışmalarına 1 no.lu silindirik kuleden başlanmıştır. 1 no.lu kule, kale girişinin sol yanında ve güneybatı sur duvarı üzerinde, surdan dışa taşıntılı olarak konumlanmaktadır. Kulenin kuzeydoğu tabanında, bozulmuş durumda olan bir kapısı; doğu cephesinde takviye duvarının üstüne gelecek şekilde kapı görünümünde bir açıklığı ile cephenin farklı yönlerine yerleştirilmiş beş adet mazgal penceresi bulunmaktadır. Kule; içten ve dıştan düz olmayan silindirik planlı olup, iç ve dış duvarları almaşık moloz taş ile kireç harçlı duvar örgüsüne sahiptir. Ahşap hatıl yuva izlerinden anlaşıldığı üzere kulenin zemin üstü 6 katlıdır. Dört kuleden en yükseği olması nedeni ile gözetleme işlevi gördüğü düşünülmektedir.⁵

⁵ Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, 47.

Resim 2: 1 No.lu Kule Planı

2.4.2. 2 NO.LU MEKAN

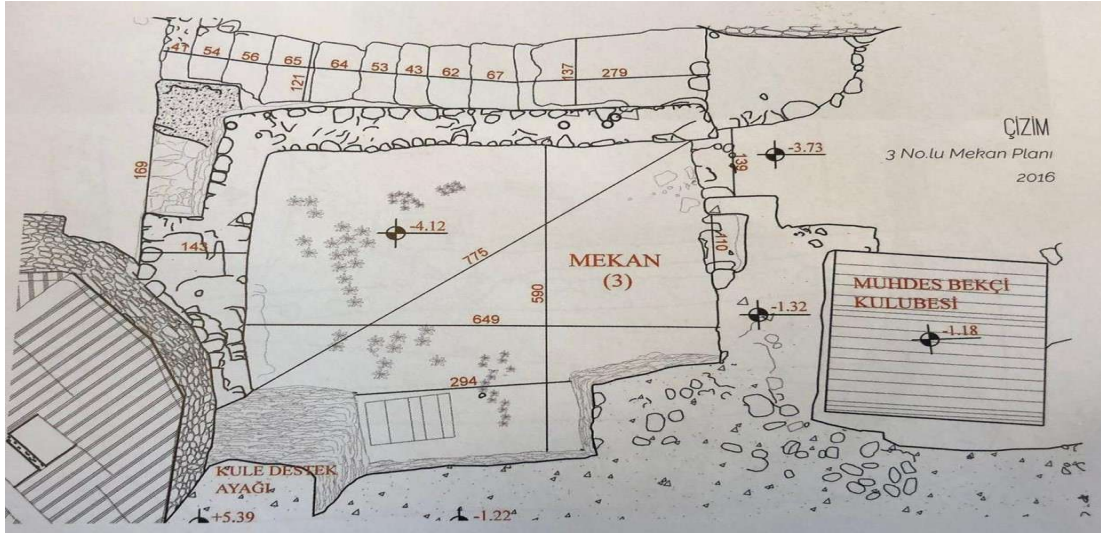
1 no.lu kulenin çevresini oluşturan alanlarda, 2008 ve 2009 yılları arasında yapılan kazılar sonucunda tam olarak tanımlanamayan çeşitli mekanlar ortaya çıkarılmıştır. Bunlardan biri olan 2 no.lu mekân kulelerin giriş kısmını oluşturan bölümde yer almaktadır. Kazılar neticesinde batı yönü surlarla çevrelen, kuzey yönü hemen yanında başka bir mekân doğu-batı doğrultusunda devam eden beden duvarları ile belirlenen, ön avlu niteliğinde bir alan ortaya çıkarılmıştır. Kazı çalışmalarında 128 adet sikke, 2009 yılı çalışmalarında bu mekânda ortaya çıkarılmıştır.⁶

2.4.3. 3 NO.LU MEKAN

1 no.lu kulenin çevresini oluşturan alanlarda, 2008 ve 2009 yılları arasında yapılan kazılar sonucunda tam olarak tanımlanamayan çeşitli mekanlar ortaya çıkarılmıştır. Bunlardan biri olan 3 no.lu mekândır. 1 no.lu kulenin doğu duvarı ile ortak duvarı bulunan mekandır. Bu alan yaklaşık 2,00 m taş ve toprak dolgu temizlendikten sonra, doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı mekanla karşılaşmıştır. Kuzeydoğu köşesinden girişi bulunan ve güney duvarı surla ortak olan bu mekânın, güneyindeki iç beden duvarında dikdörtgen planlı bir niş ile batı duvarında kuleye açılan bir mazgal penceresi bulunmaktadır.⁷

⁶ Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, 50.

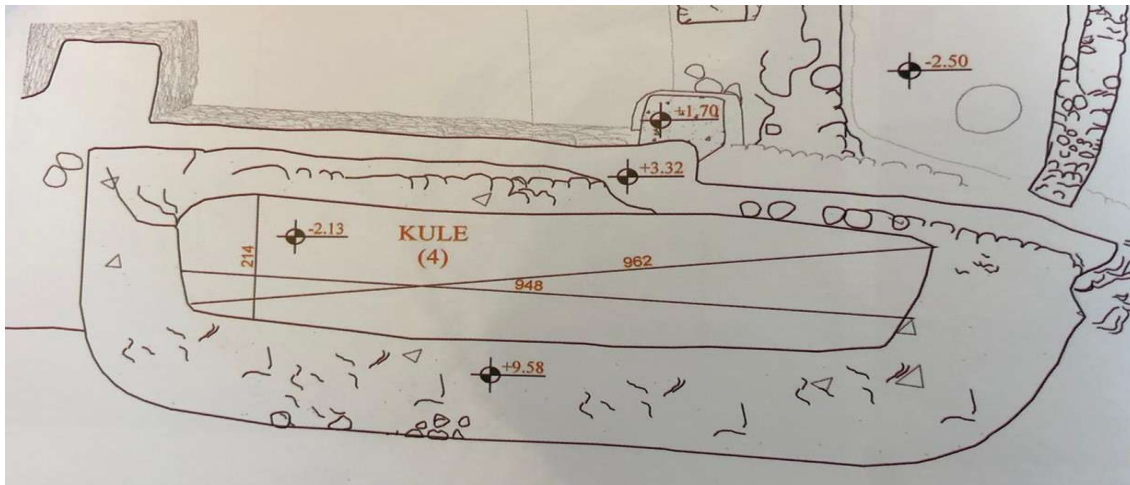
⁷ Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, 52.

Resim 3: 3 No.lu Mekân Planı

2.4.4. 4 NO.LU MEKAN

4 no.lu kuledeki kazı çalışmaları, 2013 yılında gerçekleştirilmiştir. Kalenin güney suru üzerinde bulunan ve doğu-batı doğrultusunda uzanan kulenin güney duvarı, sur yüzeyinden dışa takıntılı olarak inşa edilmiştir. Kulenin, güney duvarına açılan iki adet mazgal penceresinin yanı sıra, doğu tarafında pencereye benzer kapıya yer verilmiştir. Üst örtüsü yıkılmış ancak tüm duvarları ayakta olan kulenin, taş ve toprak dolgusu boşaltılmış fakat tabana ulaşılammıştır.⁸

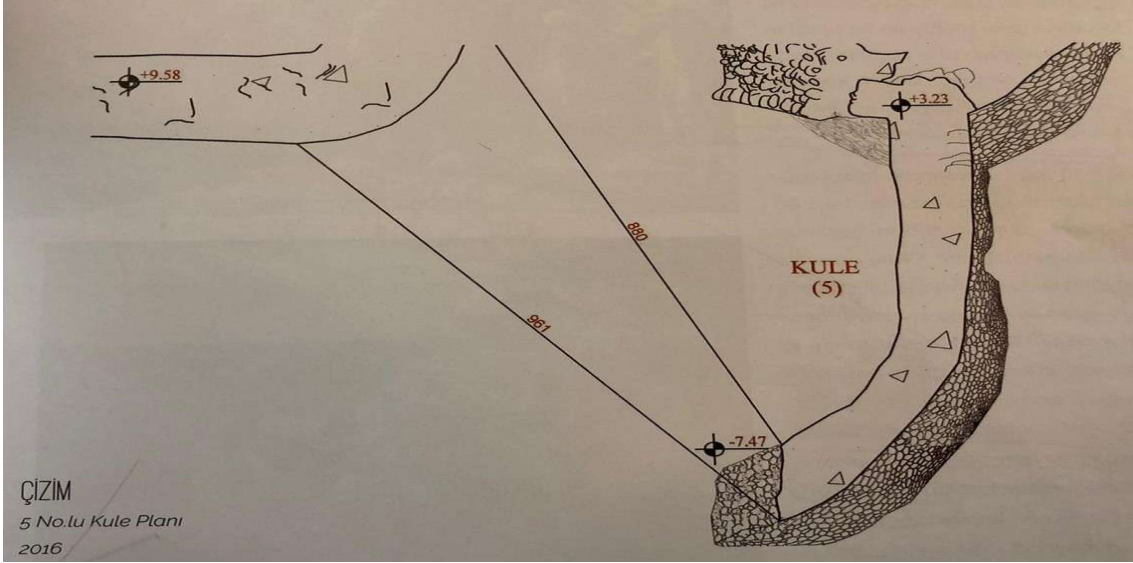

Resim 4: 4 No.lu Mekân Planı

⁸ Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, 54.

2.4.5. 5 NO.LU MEKAN

5 no.lu kule, kale surlarının tamamen dışında ve kalenin güneydoğu köşesinde bulunmakta olup, günümüze sadece doğu duvarı ile kısmen batıya doğru uzantısı ulaşabilmiştir. Toprak tahliye alanında bulunmasından dolayı burada herhangi bir arkeolojik çalışma yapılmamıştır.

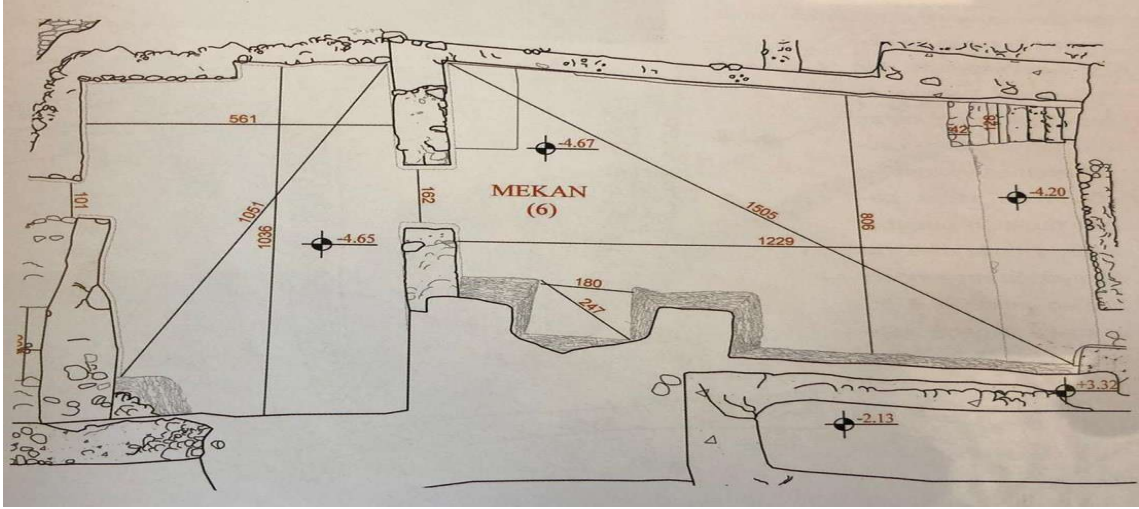

Resim 5: 5 No.lu Mekân Planı

2.4.6. 6 NO.LU MEKAN

4 no.lu kuleye bitişik bulunan 6 no.lu büyük salonun kazısı 2012 yılı kazı sezonunda başlanmış 2015 yılı kazı sezonunda tamamlanmıştır. Dikdörtgen plana sahip kalenin en büyük yapılarından biri olup iki katlıdır. Dıştan düz toprak dam içten tonoz örtüye sahiptir. Mekânın ana giriş kapısı anıtsal niteliğe sahiptir. Bunu dışında alt katına ait bir kapısı daha bulunmaktadır. Bu kapı ile doğu yönündeki mekanlara ulaşılmaktadır. Güney duvarı bu yöndeki sur duvarına bitleştirilmiş olup, içten iki takviye burcu ile desteklenmiştir. Bu iki kapının dışında üst katın güneydoğu duvarında bozulmuş durumda ve taş pervazlı kapı kalıntısına rastlanmıştır. Ayrıca bir ön salonun varlığıda ortaya çıkarılmıştır.⁹

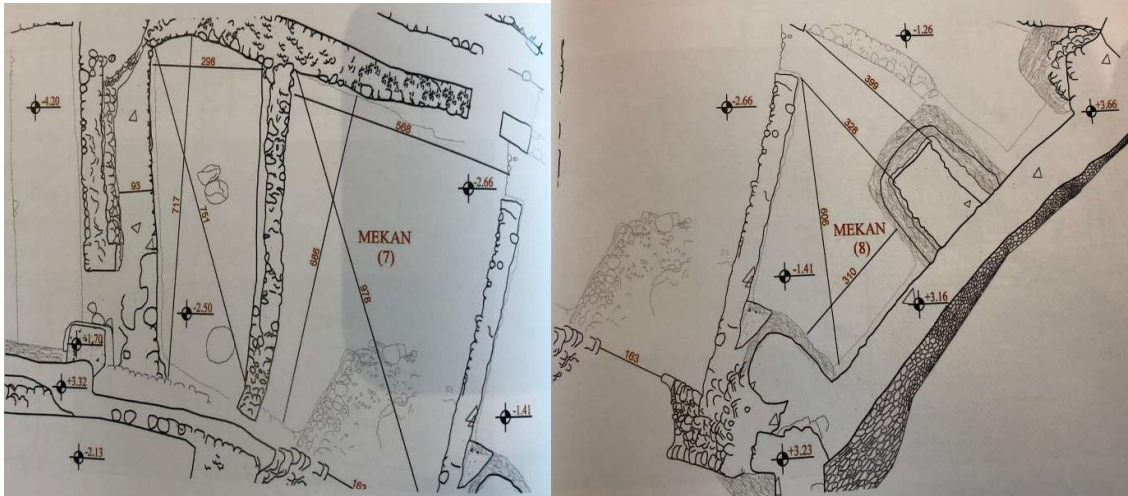
⁹ Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, 56.

Resim 6: 6 No.lu Mekân Planı

2.4.7. 7 ve 8 NO.LU MEKANLAR

6 no.lu büyük salonun doğu yönünde gelişim gösteren, 7 no.lu ve 8 no.lu mekanlar, 6 no.lu büyük salon ve 14 no.lu bey konağı ile irtibatı olduğundan servis amaçlı mekanlar olabileceği düşünülmektedir. Oldukça kalın tutulmuş batı duvarı büyük salonla ortak olan 7 no.lu mekân kuzey- güney doğrultusunda düzgün olmayan plana sahiptir. 7 no.lu mekânın kuzeydoğu köşesinden 8 no.lu mekâna geçiş sağlanan bir kapı vardır. 8 no.lu mekân yine kuzey – güney doğrultusunda güney duvarı daralarak sura ait burçla sonlanan düzgün olmayan dikdörtgen plana sahiptir.¹⁰

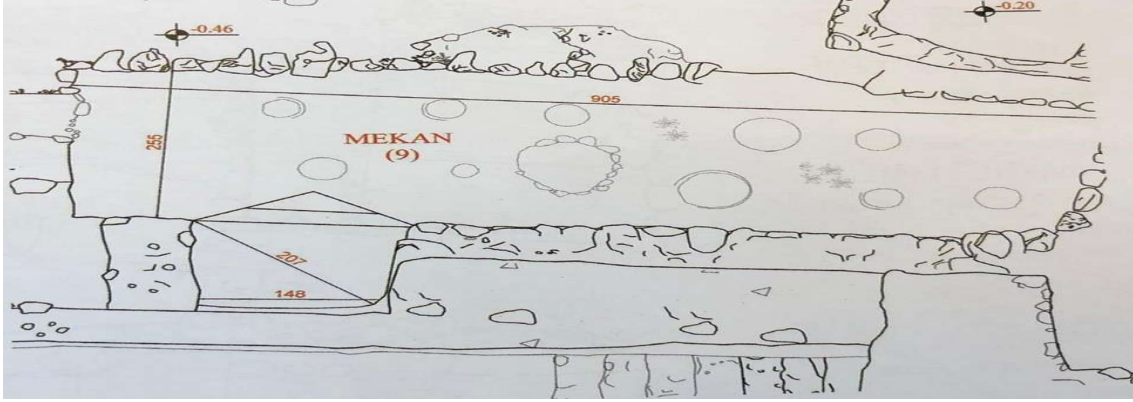

Resim 7 ve 8: 7 ve 8 no.lu Mekanlar

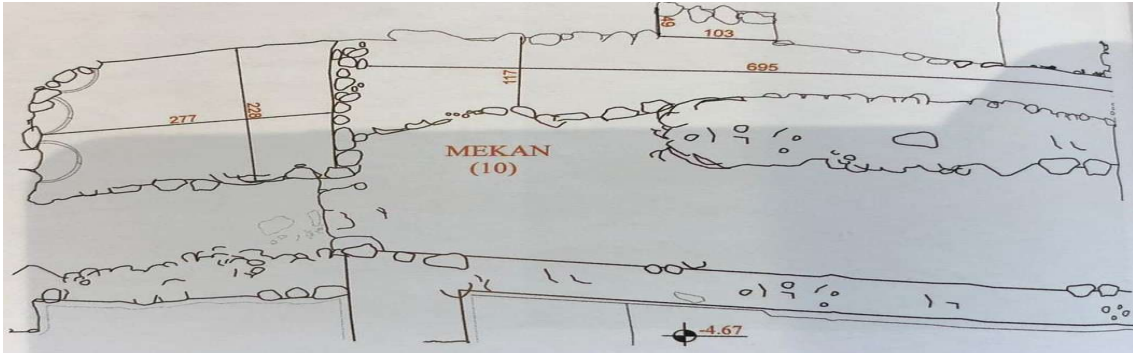
¹⁰ Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, 58.

2.4.8. 9, 10, 11 NO.LU MEKANLAR / KİLER

9 no.lu kiler Kalenin orta kısmına denk gelen bölümde, dört adet kiler yapısı 2012-2015 yılları arasında yapılan kazılarda ortaya çıkarılmıştır. 6 no.lu mekânın kuzeyinde bulunmaktadır. Bu kiler basit taş duvar örgülü dikdörtgen planlı üst örtüsü tamamen yıkılmış, cephe duvarları ayakta. İçerisinde 10 adet pithos ve depolama ünitesi bulunmuştur. Mekânın güney duvarında bir bölme bulunmuştur. Bölmenin güney duvarında Gürcü alfabesi ile okunamayan bir yazı yer almaktadır. Sırlı ve sırsız seramik kaplar deforme olmuş şekilde bulunmuştur. 10 no.lu kiler Kaledeki ikinci kiler yapısıdır. 9 no.lu kilerin batı yönünde hemen bitişiğindedir. Mekânın batı ucunda 2015 yılında üç adet pithos ortaya çıkarılmıştır. Batı tarafında açıklığa sahip olan bu mekân, doğu yönündeki kilerle bağlantı kuran ara bir geçitle sonlanmaktadır. 11 no.lu kiler kaledeki üçüncü kiler yapısıdır. Burada altı adet pithos ortaya çıkarılmıştır. Kiler dikdörtgen planlı ve iki bölümlüdür.¹¹

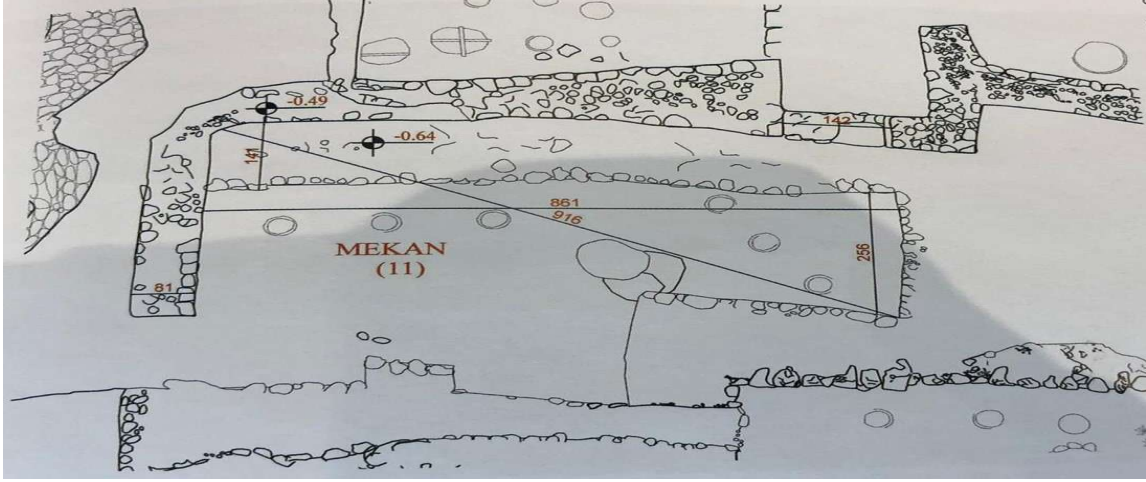

Resim 8: 9 No.lu Mekân / Kiler Planı

Resim 9: 10 No.lu Mekân / Kiler Planı

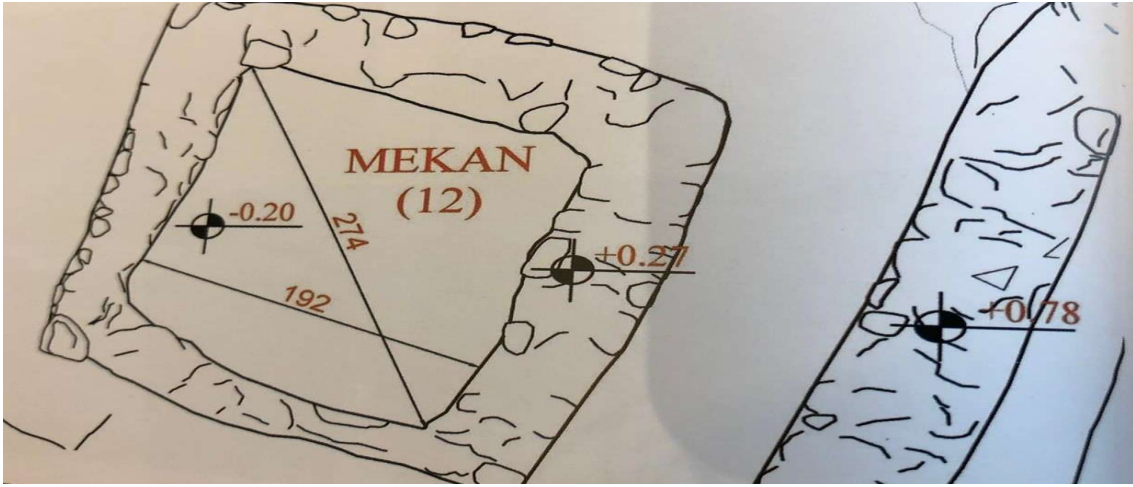
¹¹ Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, 62.

Resim 10: 11 No.lu Mekân / Kiler Planı

2.4.9. 12 NO.LU MEKAN

9 no.lu kilerin kuzey ucunda ve irtibatlı küçük bir mekandır. Hangi amaçla kullanıldığı tam olarak bilinmemektedir.

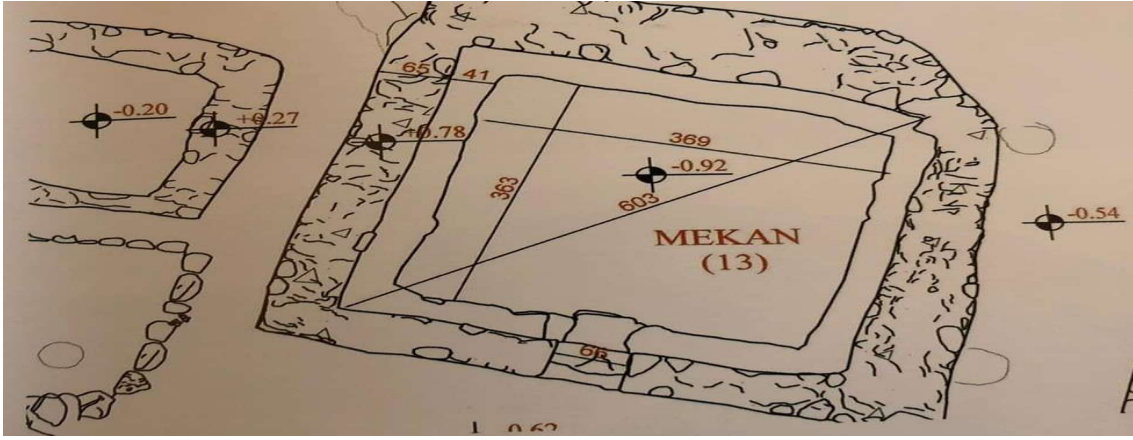

Resim 11: 12 No.lu Mekân

2.4.10. 13 NO.LU MEKAN

14 no.lu bey konağının batısında yer alan 13 no.lu eczane 2010 yılı kazı çalışmalarında tamamen ortaya çıkarılmıştır. Kareye yakın dikdörtgen planlıdır. İçeride her yönde duvar ile bütünlük içerisinde taş ve tuğladan sıralı hücreler bulunmaktadır. Eczaneye güney cephenin orta eksenindeki dar bir açıklıktan girilmektedir.¹²

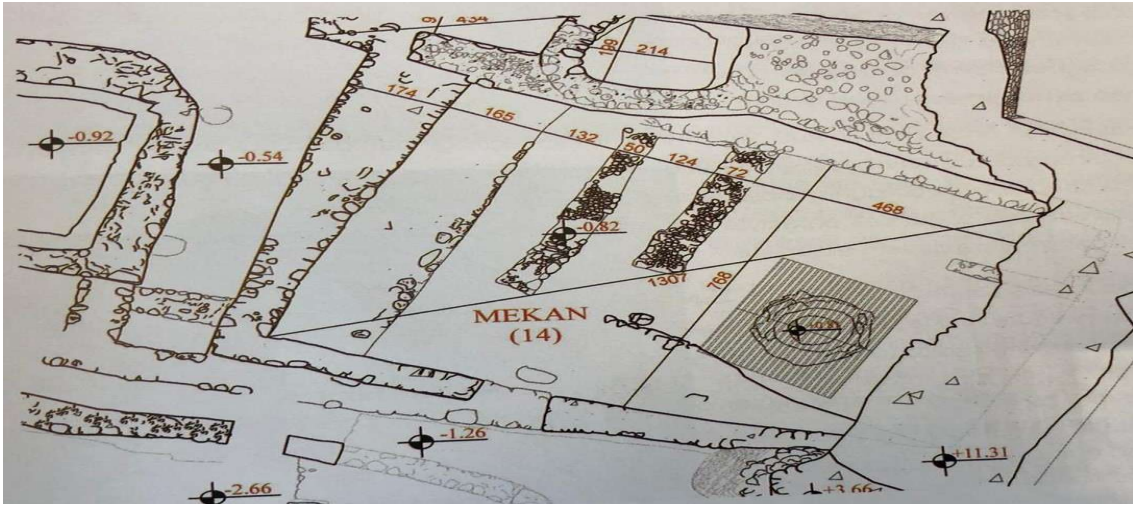
¹² Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, 65.

Resim 12: 13 No.lu Mekân

2.4.11. 14 NO.LU MEKAN / BEY KONAĞI

14 no.lu yapının kazısı 2009 yılında tamamlanmıştır. Kalenin güneydoğu suruna bitişiktir. Bodrum katın tabanında gömülü durumda harç ile tutturulmuş şarap depolama küpü ortaya çıkarılmış ve hemen yanında tandır kalıntısı bulunmuştur. Yapı üç katlı bodrumun güney duvarında kapısı bulunmaktadır.¹³

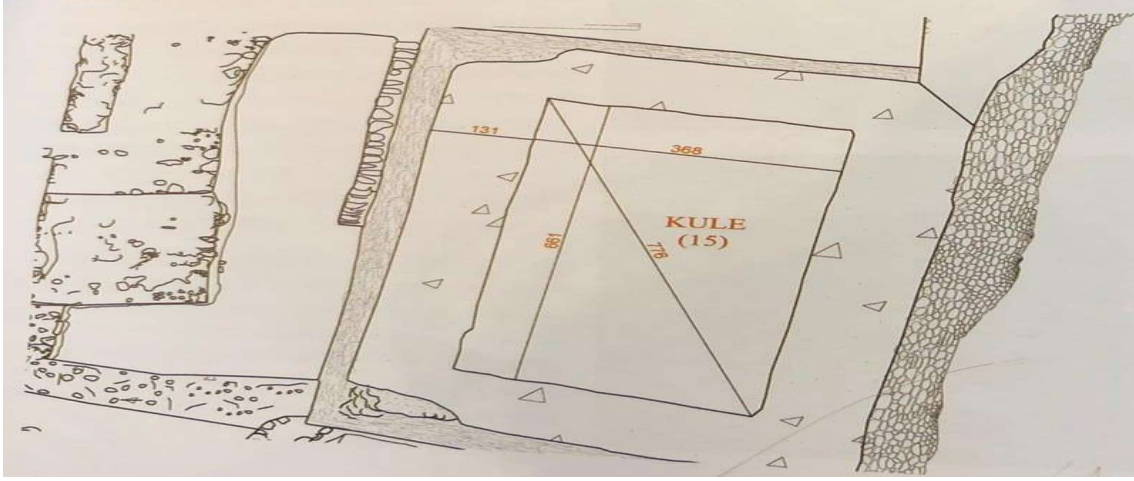
Resim 13: 14 No.lu Mekân

2.4.12. 15 NO.LU MEKAN / KULE

Doğu yönü sur duvarı üzerinde bulunmaktadır. Bu mekânda kazı çalışmalarına 2009 yılında başlanmıştır. İç duvar yüzeyinde beş adet hatıl boşlukları bulunmaktadır. Kulenin en az dört katlı olduğu düşünülmektedir. Kazı neticesinde içeride çok fazla günlük kullanım eşyaları

¹³ Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, 67.

olduğu anlaşılan sırlı ve sırsız seramik parçaları ve sağlam durumda iki adet pişmiş topraktan kâse bulunmuştur.

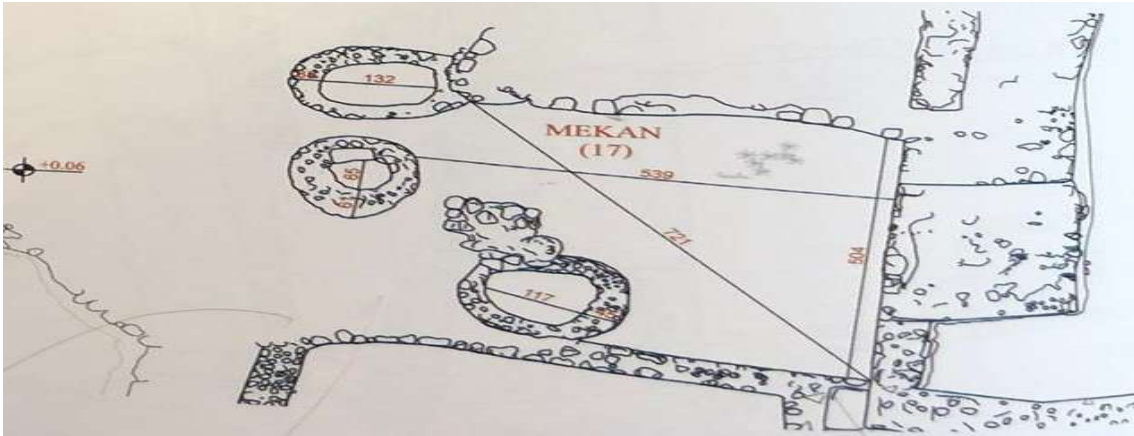
Resim 14: 15 No.lu Mekân / Kule

2.4.13. 16 NO.LU ALAN

Kalenin doğu kısmında 2010 yılı kazılarında 17 no.lu depolama kuyularına geçiş yolu olduğu anlaşılmıştır.

2.4.14. 17 NO.LU ALAN / DEPOLAMA KUYULARI

18 no.lu kiler ile 16 no.lu alanın orta yerinde bulunmaktadır. İki su depolama amaçlı toprak üstünde biri ise toprak altında üç adet kuyu ortaya çıkarılmıştır. Su depolama kuyuları silindirik plana sahip, toprak altındaki ise taş duvar örgüye sahiptir.¹⁴

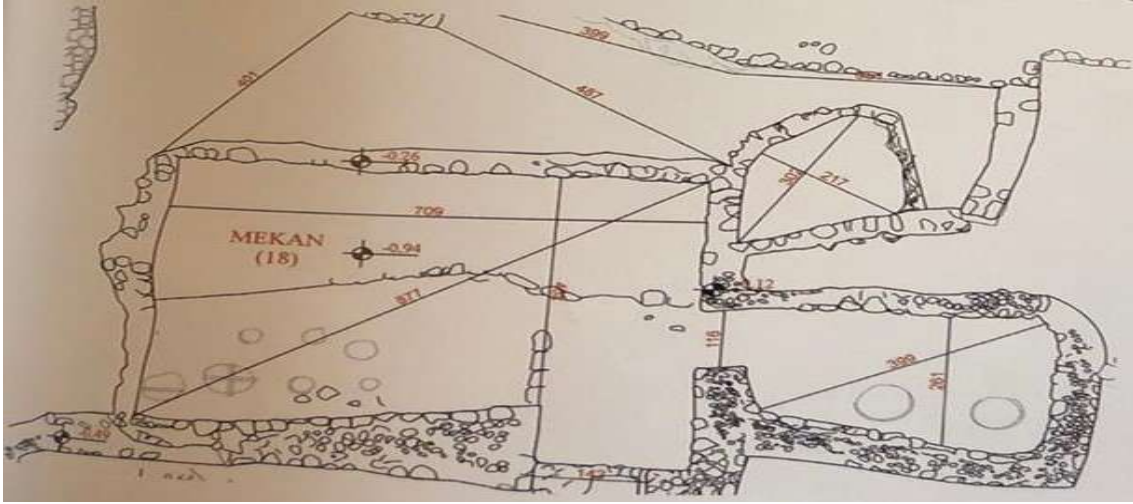

Resim 15: 17 No.lu Alan Depolama Kuyuları

¹⁴ Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, 72.

2.4.15. 18 NO.LU MEKAN / KİLER

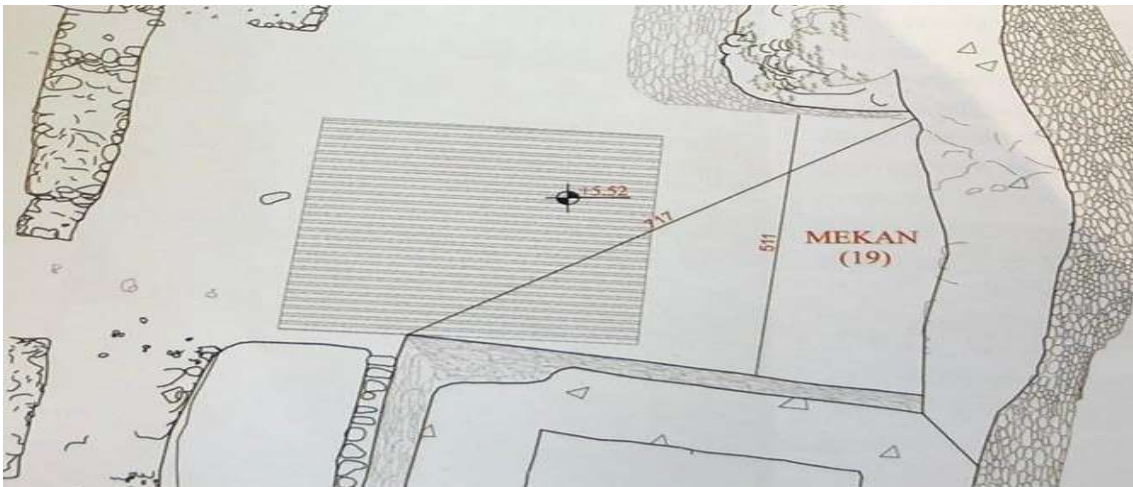
Dördüncü kiler yapısıdır. 11 no.lu kilerin kuzey tarafında yer almaktadır. İki bölümlüdür. Güneydeki kısmın tabanında sekiz tane pithos ve erzak yerleştirme platformu bulunmuştur. Doğu tarafta bulunan bölüm ise dikdörtgen planlı olup içeride bir niş ve iki adet pithos bulunmuştur.¹⁵

Resim 16: 18 No.lu Mekân / Kiler

2.4.16. 19 NO.LU MEKAN / ŞARAP MAHZENİ

15 no.lu kilenin kuzeyinde yer almakta kazısı 2010 yılında yapılmıştır. Dikdörtgen planlı iç kısmı tonoz örtülüdür. İçeride yedi adet pithos bulunmuştur.

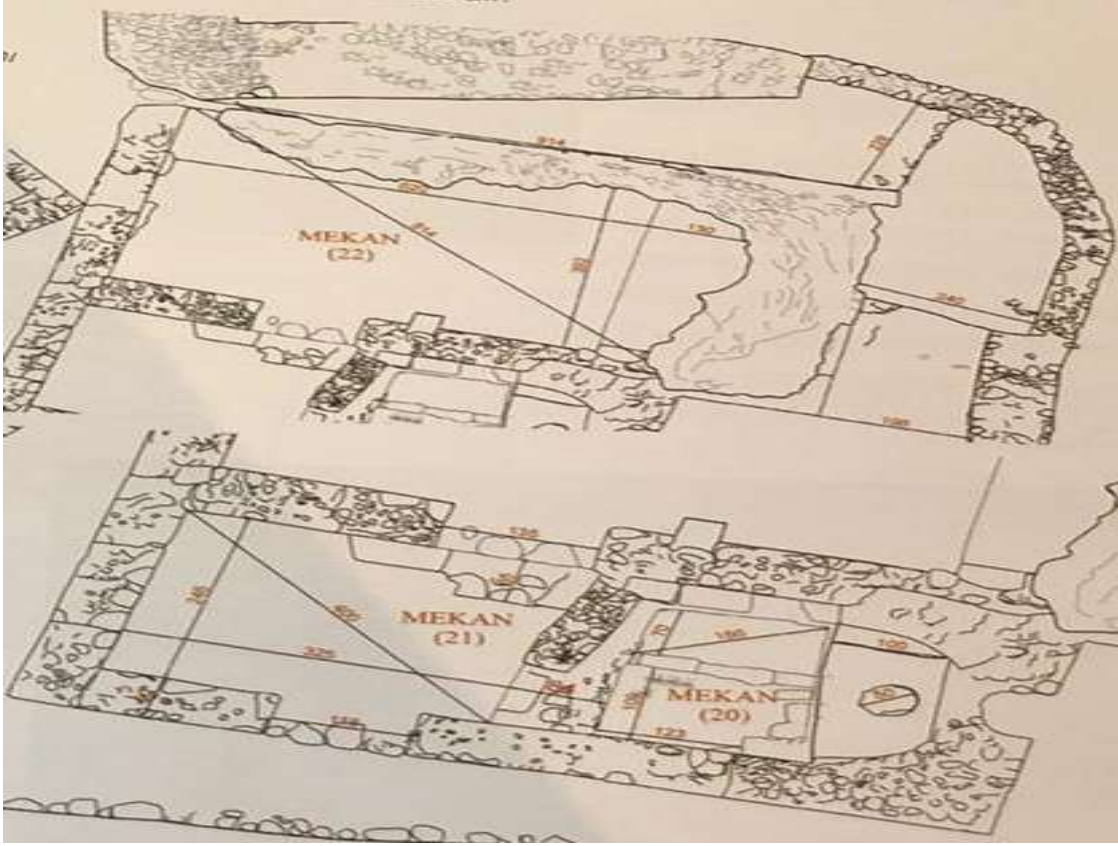

Resim 17: 19 No.lu Mekân / Şarap Mahzeni

¹⁵ Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, 73.

2.4.17. 20 – 21 NOLU MEKANLAR / BEY HAMAMI VE 22 NOLU MEKAN / ŞAPEL

Birbirleri ile bitişik durumdadırlar. 2011 yılı kazı sezonunda şapelin kazısı yapılmış, 2013 yılı kazı sezonunda ise konservasyonu gerçekleştirilmiştir. Şapel kalenin kuzeydoğusundadır. Tek neften oluşan bazilikal plana sahiptir. Şapelin güneyinde yan yana iki bölüm olan dikdörtgen planlı bey hamamıdır. 21 no.lu mekânı soyunmalık, 20 no.lu mekân ise yıkanma kısmıdır. Şapelin kazısında iki adet koçbaşı 21 no.lu kısımda ise mermer kitabe parçası ve haç kabartmalı taşlar bulunmuştur.¹⁶

Resim 18: 20-21 No.lu Mekânlar / Bey Hamamı ve 22 No.lu Mekân / Şapel

2.4.18. 23 NO.LU MEKAN MESCİT

22 no.lu şapelin batı kısmına bitişiktir. Kaba yonu taşı ve kireç harcı malzeme kullanılmıştır.

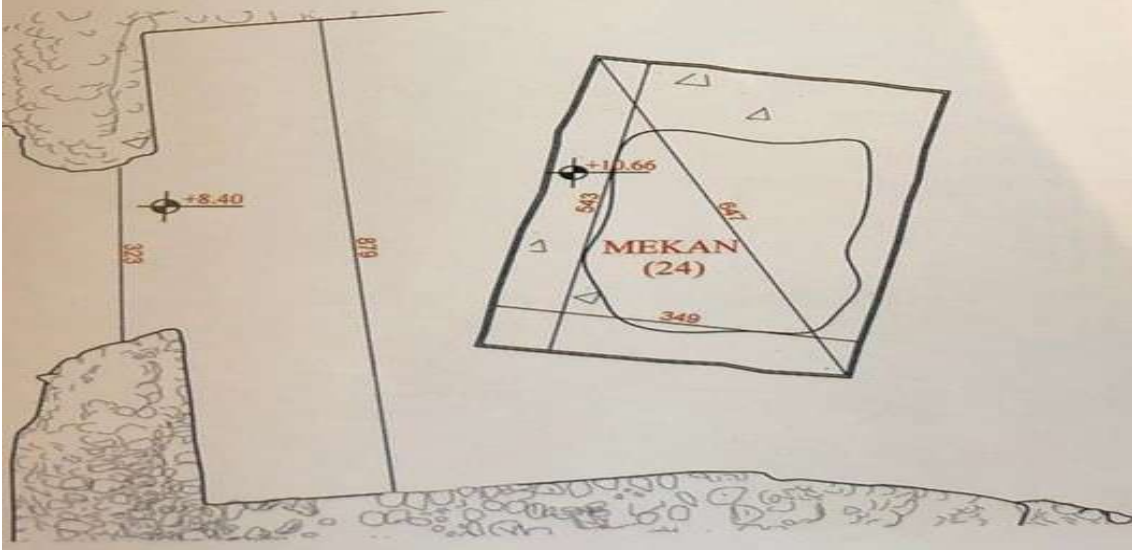
Güney cephesinde muhtemelen bir mihrap olarak kullanılan bir girintisi mevcuttur.¹⁷

¹⁶ Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, 77.

¹⁷ Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, 78.

2.4.19. 24 NO.LU MEKAN / SARNIÇ

Kalenin kuzeydoğu yönünde şapelin arkasında yer almaktadır. Sarnıç; kalenin en tepe noktasına ana kayaya oturtulmuştur. Yapılan çalışmalar neticesinde büyük bir mekân ortaya çıkarılmış bu yapının sarnıçla ilgili bir mekân olduğu düşünülmektedir.

Resim 19: 24 No.lu Mekân Sarnıç

2.4.20. 25 VE 26 NO.LU MEKANLAR

25 no.lu şömineli mekân ve çevresinde bulunan 26 no.lu mekân kalenin kuzey suruna yakın konumda bulunmaktadır. 2016 yılı kazı çalışmalarında kareye yakın dikdörtgen alana sahip şömineli alan ile bu alanın yanında işlevi bilinmeyen bir alan daha bulunmuştur.¹⁸

2.5 SURLAR

Kaleyi dört yönden çevrelemektedir. Uzunluğu 600 metredir. Güney ve doğu yönünde daha yüksek tutulmuştur. Yapımında almaşık moloz taşlar kireç harcı ile tutturulmuştur. Sur üzerinde bozulmuş bir kapı vardır. Sağında ve solunda nöbet için mekanlar bulunur kalıntılardan ikinci bir surun izi de vardır. 2014 yılı kazı sezonunda sur üzerinde geçiş tünelleri de bulunmuştur.¹⁹

¹⁸ Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, 81.

¹⁹ Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, 86.

2.5. TAŞINABİLİR BULGULAR

2.5.1. SERAMİKLER

Şavşat kalesi kazısında hemen hemen tüm plan karelerinde çoğunluğu parçalanmış biçimde, Orta çağdan Osmanlı dönemi sonuna kadar çeşitli seramik örnekleri ortaya çıkarılmıştır. Kaledeki seramikler, temelde sırlı ve sırsız olarak örnekler içermekte olup; küp, testi, çömlek, pişirme kapları, kâse, çanak, tabaklar, havuz ve lülelerden oluşmaktadır.

2.5.1.1. SIRLI SERAMİKLER

A- Tek renkli sırlı seramikler; Şavşat kalesi kazısında, genellikle mutfak eşyası olarak görülmektedir. Tek renkli örneklerde sadece kapların içi sırlanmıştır. Az da olsa dudak kenarları ve yarıya kadar dışı da sırlanan örnekler vardır. Tamamı süslemesizdir.

B- Sır altı boyama seramikler; Şavşat Kale kazısında bu teknikteki seramiklerle yoğun olarak karşılaşmıştır. Genelde tabaklarda kullanılmıştır. Kendi içerisinde tek, iki ve çok renkli boyama olarak ayrılmaktadır. Az sayıda olsa da şeffaf ve turkuaz sırlı, siyah boya ile bezenmiş seramiklere de rastlanmaktadır.

C- Boyalı kazıma seramikler; Şavşat kalesi kazısında az da olsa yer almaktadır. Bu teknikte astar üzerine kazıma tekniğinde bezeme yapıldıktan sonra sırlama aşamasında desenlerin üzerinin veya içlerinin akıtma ya da fırça ile tek renkte veya iki renkte boyanması ile karşımıza çıkmaktadır.

D- Kazıma seramikler; Şavşat kalesi kazısındaki seramiklerde en az görülen tekniktir. Bu teknikte ince uçlu bir alet ile astar üst taraftan kazınarak bezeme yapılır. Bezeme kalktığı anda hamurun doğal rengi ortaya çıkmaktadır.

2.5.1.2. SIRSIZ SERAMİKLER

Şavşat kalesi kazısında çok sayıda sırsız seramik parçaları çıkarılmıştır. Özellikle kâse formunda kaplar olmak üzere, testi, çömlek ve pişirme kaplarının dip ve kenar gövdelerine ait parçalardan oluştuğu tespit edilmiştir.²⁰

²⁰ Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, 94.

Resim 20: Şavşat Kale Kazısı Seramik Parçası

2.5.2. TAŞ / MERMER MALZEMELER

Şavşat kalesi kazısı sırasında çeşitli taş objeler bulunmuştur.

2.5.2.1. MANCINIK GÜLLELERİ

2007 yılı kazı çalışmalarında özellikle 1 no.lu kulenin tabanında mancınık gülleri bulunmuştur. Çok sayıda farklı ağırlık ve boyutlardadır. 2008 yılı kazı çalışmalarında 2 no.lu ve 3 no.lu mekanlarda da ortaya çıkarılmıştır.²¹

2.5.2.2. KOÇBAŞLARI

2011 Yılı kazı sezonunda 22 no.lu Şapel kazısı sırasında duvarda iki adet koçbaşı bulunmuştur. Her iki koçbaşı da volkanik tüf taşından yapılmışlardır.

2.5.2.3. HAÇ KABARTMALI TAŞ VE HAÇ KAİDESİ

Haç kabartmalı taş 2010 yılı kazı sezonunda 22 no.lu şapele yakın bir yerde bulunmuştur. Haç kaidesi 2012 kazı sezonunda 17 no.lu alanda ortaya çıkan haç kaidesi kum taşından yapılmıştır.²²

²¹ Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, 96.

²² Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, 98.

Resim 21: Şavşat Kale Kazısı Haç Motifli Taş

2.5.3. METAL MALZEMELER

2.5.3.1. SİKKELER

Şavşat kalesi kazısında sadece 2009 yılı kazı çalışmalarında 2 no.lu mekânda toplu halde toplam 128 adet sikke bulunmuştur. Sikkelerin 1 tanesi altın, 127 adeti ise gümüştür. En önemlisi Diyarbakır basılı altın sikkedir. Her iki yüzünde Arapça yazılar yer almaktadır. ²³

2.5.3.2. KİTABE PARÇASI

Şavşat kale kazısı sırasında mermer malzemeden bir kitabe parçası bulunabilmiştir. 2011 yılı kazı sezonunda 22 no.lu Şapelin etrafındaki kazı çalışmaları sırasında bulunmuştur. Mermer kabartma tekniği ile işlenmiş olup üst kısmında palmet kuşağı bulunur. Celi Sülüs yazı türünde olan kitabe Arapçadır. ²⁴

²³ Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, 99.

²⁴ Aytekin, Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları, 100.

Resim 22: Şavşat Kale Kazısı Kitabe Parçası

SONUÇ

Artvin İli Şavşat Kale kazısı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Osman AYTEKİN Başkanlığındaki ekipçe 29.08.2007 başlamış olup 2017 yılı itibariyle tamamlanmıştır. Kazı süresince çok sayıda taşınır ve taşınmaz kültür varlığı gün yüzüne çıkartılmıştır. Bunlardan taşınır kültür varlıkları müzeye teslim edilmiş, taşınmaz kültür varlıkları ise yerinde korunarak restorasyonları çalışmaları yapılmıştır.

KAYNAKÇA

Aytekin, Osman. Taşların Hikayesi 2007-2016 Şavşat Kalesi Kazı Çalışmaları. Ankara: Gazi Kitabevi, 2. Basım, 2018. 17-117.

Yardımcı, Melih. Şavşat Kalesi kazısı sırlı ve sırsız seramik buluntuların değerlendirilmesi. Ankara: Van Yüzüncü yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

<https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/707856>

Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), “Artvin” (Erişim 8 Haziran 2022).

<https://islamansiklopedisi.org.tr/artvin>

T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB), “Tarihçe – Artvin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü” (Erişim 8 Haziran 2022).

<https://artvin.ktb.gov.tr/>